

наступних стратегій: ухилення від проблем у думках та заперечення. Психологи спрямовані, скоріше, на взаємодію з проблемою, а вищезгадані копінги, слугують засобом її уникнення. Зовсім не вибиралися ухилення від проблем у поведінці, заперечення та звернення до релігії. Перші дві не використовуються через причину, що представлена для попередніх стратегій, а остання – через особливості світогляду, притаманні сучасній людині, адже з розвитком науки все менше людей приймає релігійні догми.

Висновки. Результати дослідження продемонстрували доволі оптимістичну картину щодо долаючої поведінки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія». На четвертому році широкомасштабних бойових дій в Україні майбутні психологи схильні частіше обирати конструктивні копінги для адаптації в умовах тривалого стресу війни.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-78>

ВПЛИВ ЛЮДИНО-ТВАРИННОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ СЛУЖБОВИХ СОБАК НА ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ОСОБИСТОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ-КІНОЛОГІВ

Чернілевська-Ісайко Олена Вікторівна

*аспірантка кафедри загальної психології і психологічного
консультування,*

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
начальник кінологічного центру Головного управління
Національної поліції в Одеській області
м. Одеса, Україна*

Кінологічна служба є невід’ємним підрозділом силових та правоохоронних органів у багатьох країнах світу. Минуло більше 100 років як на території нашої держави правоохоронцями стали використовуватися службові собаки для розкриття тяжких неочевидних злочинів. І сьогодні в Україні кінолог – це одна із поліцейських професій, до функцій яких належить участь зі службовими собаками в складі слідчо-оперативних груп під час проведення оглядів місць подій, заходів з припинення злочинів, пошуку та затримання злочинців, виявлення вибухових речовин, зброї, набоїв і наркотичних засобів, трупів, стріляних гільз, інших предметів, що можуть використовуватися

як речовий доказ, припинення кримінальних правопорушень, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, охорони об'єктів і територій державної, приватної та інших форм власності, а також установа місцезнаходження безвісти зниклих та безвісно відсутніх.

Повномасштабне вторгнення на територію нашої держави поставило перед Національною поліцією України нові виклики та завдання, у тому числі і перед кінологічною службою. Так, поліцейські-кінологи беруть безпосередню участь у виконанні завдань із забезпечення державного суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у відсічі збройної агресії проти України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану.

Служба поліцейських в умовах воєнного стану без сумніву впливає на стресостійкість та професійне вигорання. Кінологи у своїй діяльності щоденно взаємодіють із службовими собаками, що впливає на їх психологічну резиліентність та особисті внутрішні ресурси. Тобто, вони «отримують» сеанси каністерапії – визнаного у світі методу позитивного психосоціального і реабілітаційного впливу на людей, які цього потребують, через спеціально керованих і навчених собак.

Тактильний контакт з собакою підвищує гормони дофамін та окситацин на фізіологічному рівні, які в свою чергу знижують рівень гормону стресу – кортизол, стан тривожності та кров'яний тиск, інтенсивність депресивних станів, а на психологічному рівні – збільшує стресостійкість та здатність до саморегуляції. Крім того, комунікація з собаками підвищує рівень гормону радості – серотоніну. Визнавці діяльнісного підходу зазначають, що людина може задовольнити певні потреби, такі як потребу в реалізації свого внутрішнього потенціалу, що відображає думка «я маю значення для інших», та потребу в компетентності, що формулюється твердженням «я можу», в результаті взаємодії з тваринами.

З метою встановлення особливостей психологічних ресурсів при людино-тваринній взаємодії з урахуванням особливості професії поліцейських-кінологів було проведено дослідження, у якому взяли участь кінологи з професійним стажем (вибірка включала 37 випробуваних поліцейських-кінологів жіночої та чоловічої статі віком від 17–55 років). Так, за даними емпіричного дослідження поліцейські-кінологи внаслідок взаємодії з службовими собаками здатні до самолікування, накопичення особистих внутрішніх ресурсів, завдяки чому регулюється їх рівень стресу. Також через це вони розуміють факт існування та важливість зв'язку між людиною, тваринами та довкіллям. Це підтверджує те, що у респондентів існує прямий кореляційний

взаємозв'язок між регуляцією рівня стресу та розумінням зв'язку між людиною, твариною і довкіллям з лікувальною дією людино-тваринної взаємодії ($r=0,583$ та $r=0,315$, $p>0,01$), де при цьому між регуляцією рівня стресу та розумінням зв'язку між людиною, твариною і довкіллям також є кореляційний взаємозв'язок ($r=0,277$, $p>0,01$).

Також встановлено, що у поліцейські-кінологи можуть відновлюватись після стресових ситуацій, виконуючи свої обов'язки своєчасно саме через постійний контакт із службовими собаками, тобто для акумулювання внутрішніх ресурсів їм не потрібно відкладати справи «на потім». На це вказує наявність зворотного кореляційного взаємозв'язку лікувальних властивостей людино-тваринної взаємодії з рівнем прокрастинації ($r=-0,253$, $p>0,05$).

Кінологи здатні втримувати емоційну рівновагу завдяки постійної наявності підтримки: як емоційної, так матеріальної та інформаційної. На це вказує існування прямого кореляційного зв'язку у респондентів між соціальною підтримкою, як копінг-стратегією, та емоційною рівновагою ($r=0,224$, $p>0,05$). Ба більше, між показником емоційної рівноваги та рівням прокрастинації існує зворотній кореляційний взаємозв'язок ($r=-0,546$, $p>0,01$). Це вказує на те, що поліцейські-кінологи прагнуть вчасно виконувати свої обов'язки, перебуваючи в стані емоційної рівноваги та спокою.

Крім того, у поліцейських-кінологів спостерігається емоційна рівноваженість та позитивні очікування щодо майбутнього, що впливає на їх здатність до регулювання рівень стресу, схильність до активних дій та вказує на наявність ефективних шляхів подолання труднощів. Про це свідчить факт, що показник регуляції рівня стресу має прямий кореляційний взаємозв'язок з емоційною рівновагою та диспозиційним оптимізмом ($r=0,259$, $p>0,05$ та $r=0,277$, $p>0,01$).

Виявлено, що респондентам притаманно знаходження у стані емоційної рівноваги через те, що при виконанні службових обов'язків зі службовими собаками в них підвищується самооцінка, покращується настрій, спостерігається відсутність тривожності та самотності, відчувається тепло та прийняття. На цей факт вказує прямий кореляційний взаємозв'язок між емоційною рівновагою та почуттями при контакті із службовими собаками ($r=0,261$, $p>0,05$).

Поліцейські-кінологи при виникненні стресової ситуації під час планування та реалізації своїх дій, здатні до контролю власних хвилювань, відокремлювати негативні почуття. Це може проявлятися через бажання уникнути стресової ситуації, вийти з неї або зовсім її позбутися, або спрямувати свою увагу в інший бік, тим самим зберегти себе від складних питань, або ж через бажання знайти допомогу у суспільстві, як емоційну, так інформаційну або матеріальну. Це

встановлено завдяки прямому кореляційному зв'язку між проблемно-орієнтованою копінг-стратегією з орієнтованою на уникнення, відволікання та соціальну підтримку і емоційно-орієнтованою копінг-стратегіями ($r=0,726$, $r=0,890$, $r=0,543$, $r=0,799$, $p>0,01$), які також корелюють між собою на рівні $p>0,01$.

Також встановлено факт формування та дії копінгів, орієнтованих на вирішення проблеми та контролю над власними переживаннями для того, щоб подолати стрес, які впливають на здатність відроджуватися після стресу або ускладнень, долати важкі життєві ситуації та відновлюватися після труднощів чи стресу. Так, у поліцейських-кінологів є прямий кореляційний взаємозв'язок між показником резилієнтності та показниками емоційно-орієнтованого і проблемно-орієнтованого копінгів ($r=0,368$, $p>0,01$ та $r=0,227$, $p>0,05$).

Ресурсна модель людино-тваринної взаємодії у поліцейських-кінологів налічує 5 складових: «проблемно-уникаюча орієнтація завдяки зв'язку між людиною і тваринами», «лікувальна дія людино-тваринної взаємодії», «захисна дія людино-тваринного зв'язку», «почуття, віра і людино-тваринна взаємодія» і «додаткові ресурси».

Національною поліцією України вивчається можливість подальшого впровадження каністерапії в службову діяльність поліції. Так, наказом Національної поліції України від 13.08.2024 № 870 впроваджено пілотний проект залучення кінологів зі службовими собаками до психоемоційної підтримки поліцейських та членів їх сімей на період до 2026 року. Сьогодні поліцейські-кінологи беруть участь проведених спільних психопрофілактичних заходах для підтримки психологічного настрою та підвищення професійної мотивації поліцейських, які виконують службово-бойові завдання, надають психологічну реабілітацію в медичних закладах і санаторіях тощо.

Залучення саме службових собак під час психологічної реабілітації з надання емоційної підтримки методом людино-тваринної взаємодії («каністерапії») постраждалих від збройної агресії російської федерації військовослужбовців та правоохоронців в даний час є актуальним, затребуваним та ефективним.

Література:

1. Кіреєва З.О. Швайкін С.А. Балан М.А. Детермінанти й особливості адаптації та психічних ресурсів людини під час повномасштабного вторгнення. *Український психологічний журнал*. 1(19)С. 60-82.

2. Мартинюк Ю.О. Мотиваційні ресурси психологів в умовах воєнного стану. *Науковий журнал з соціології та психології «Габітус»*. Секція: Психологія особистості. Вип. 49, 2023. С. 129-133.

3. Родіна Н.В., Бірон Б.В. Копінг-поведінка аномічної особистості. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України*. 2012. Т. 14 (1). С. 298-305.

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII станом на 16.08.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.03.2025).

5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України № 1145 від 01.11.2016 Зареєстровано : Мін'юст України № 1544/29674 від 29.11.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 11.03.2025).

6. Про організацію впровадження в Національній поліції України пілотного проекту залучення кінологів зі службовими собаками до психоемоційної підтримки поліцейських та членів їх сімей на період до 2026 року : Наказ Національної поліції України № 870 від 13.08.2024 (дата звернення: 11.03.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-79>

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ БАТЬКІВ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ, У СКЛАДНИХ СОЦІАЛЬНИХ РЕАЛІЯХ

Чернова Христина Сергіївна

здобувач вищої освіти рівня «магістр»

за спеціальністю 053 «Психологія»,

Одеський національний медичний університет

м. Одеса, Україна

Опря Євген Васильович

доктор медичних наук, професор,

завідувач кафедри психіатрії, наркології,

медичної психології та психотерапії,

Одеський національний медичний університет

м. Одеса, Україна

Вступ. Проблема розвитку психологічних ресурсів батьків, які виховують дітей із розладами аутистичного спектру, постає особливо актуальною у контексті сучасних соціальних реалій [1, с. 2]. Сім'ї, що